

Bakalářská práce: *La vision de la mort dans le cycle Bérenger de Ionesco*

Autor BP: Martin Štancl

Vedoucí: PhDr. Závěš Šuman, PhD.

Oponent: PhDr. Catherine Ébert, PhD.

Tato BP se zaměřila na podoby smrti v Ionescových dramatech, kde je, stejně jako v celém absurdním divadle, jedním z klíčových témat. Autor omezil svůj výběr na cyklus o Bérengerovi, neboť jednak zde má smrt obzvlášť výrazné místo, jednak mu toto zúžení dovoluje vyhnout se pouhému popisnému inventáři a přemýšlet o funkci a významech této odvrácené tváře života, již některé epochy či některé proudy a směry tematizují s mimořádnou naléhavostí.

Proto Martin Štancl rozdělil práci na část, jež se zabývá „podobami/tvářemi“ smrti, a partii, kterou věnoval jejím funkcím. V úvodu pojednal o Ionescově vztahu k smrti a pro jeho charakterizaci se mu podařilo najít citaci, již dramatik postihl nejen ambivalenci svého vlastního postoje k smrtelnosti, ale jež nastiňuje paradox, který spočívá v obecném, neřku-li univerzálním lidském vnímání smrti – antitezi¹ odmítavého odporu, popírání a vytěšňování na straně jedné, a přitažlivosti na straně druhé.

Autor BP jasně vymezuje své výchozí otázky i metodologii. V jakémisi prokřížení synchronního a diachronního pohledu mu jde jak o typologii modalit smrti v daném Ionescově cyklu, tak o nástin vývoje, jímž tato tematická figura prošla. Z dramatikova života vhodně vybírá jen okolnosti, jež se vážou k tvorbě, a nezatěžuje tento výklad přemírou biografičnosti, jíž se nezřídka ještě nepřiliš zkušené badatelé prohřešují. V závěru úvodu (s. 9) pak dokumentuje, nakolik otázka smrti a úzkosti ze smrti pro Ionesca souvisí s podstatou literatury – v tomto zřeteli se tak dotýká toho, co ve XX. století přesahuje okruh existencialismu a co spojuje mnohé z kanonických autorů: povýšení literatury/psaní na existenciální záležitost,

¹ Od dob vzniku psychoanalýzy přesvědčivě doloženou, ale jinak starou zřejmě jako lidstvo samo, a kterou je proto nejspíš možno chápat jako jednu z antropologických konstant.

jejímž důsledkem je zesílení ontologické dimenze umění (Proust, Blanchot, Bataille, Duras...).

První, klasifikační část uzavírá přehled symbolů se smrtí spjatých a jejich interpretace. V této souvislosti bych se autora ráda zeptala, zda bláto, u kterého akcentuje chthónickou symboliku, neodkazuje u Ionesca eventuelně rovněž k beztvarosti a zda tak neasociuje onu složku úzkosti, jež se váže k rozkladu a rozpadu tělesné složky člověka. Tuto otázku kladu nejen ze zvědavosti na autorův názor, ale i proto, že M. Štancl interpretačně vychází i z antropologického pohledu.

V druhé části si cením samostatného myšlení, tak jak se projevuje v autorově polemice s Y. Bennettem stran vztahu existencialismu a absurdního divadla (s. 21, 43) a s M. Esslinem, co se týče Bérengerova vztahu k smrti v poslední scéně *Tueur sans gages* (s. 25). Interpretace M. Štancla jsou vůbec velmi kvalitní v nejednom ohledu: dobře textově i argumentačně podložené, se smyslem pro detail a odstín. A právě několik dílčích aspektů mě přivedlo ještě k dalším otázkám a návrhům k debatě: tam, kde autor rozebírá nezdařené, ba nemožné dorozumění postav v dialozích, by se nabízela souvislost s etymologií pojmu absurdna; ještě ad absurdno, tentokrát v souvislosti s Ionescovým postavením na hranici mezi modernou a postmodernou – svědčí i absurdní divadlo o ztrátě „velkých lidských příběhů“, tak jak postmodernu vymezuje Lyotard? Pokud ano, jak?; ve výroku, že „člověk je nadřazen věcem díky rozumu“ (s. 40) bych jako patřičnější viděla místo rozumu vědomí; ad cyklicita času (s. 26, 34) – toto pojetí času může být vnímáno i kladně, ba vysoce kladně, a to v měřítku kolektivním i individuálním. Kde například a proč? A konečně vzhledem k tomu, že pro veškerou literaturu afiliovanou s existencialismem je ústřední „smysl života“ jako jakýsi filosofický topos, bylo by možné rozlišit v Ionescových hrách smysl-příčinu/původ a smysl-účel?

Úroveň BP M. Štancla činí úlohu oponenta věru svízelnou: „oponovat“ lze nanejvýš občasným pravopisným, gramatickým a typografickým prohrškům (např. s. 22, 30...) a tomu, že některé dílčí analýzy mohl

autor při svých schopnostech ještě více rozvíět a rozvést. Na tuto námitku si ovšem sám oponent namítne, nakolik páně Štanclova práce převyšuje obvyklou úroveň příslušné kategorie textů, a proto ji s chutí doporučuje k obhajobě.

PhDr. Catherine Ébert, PhD.

Praha, 16. května 2016